

Затверджено
рішенням вченої ради
економічного факультету
прот. № від 2024 р.

Рекомендовано
на засіданні кафедри
економіки та управління виробничим і
комерційним бізнесом
прот. № від 202 р.

СИЛАБУС З ДИСЦИПЛІНИ ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

I семестр 2024-2025 навчального року

освітній рівень перший (бакалавр)

галузь знань 07 Управління та адміністрування

спеціальність 076 Підприємництво та торгівля

освітня програма: - Підприємництво, торгівля та біржова діяльність (ПТБД)

Час та аудиторія проведення занять: Згідно розкладу - <http://rasp.kart.edu.ua/>

1. Команда викладачів:

Лектор:

Дикань Володимир Леонідович (доктор економічних наук, професор)

Контакти: +38 (057) 730-10-96, e-mail: dykan_vl@kart.edu.ua

Викладач практичних занять:

Обруч Анна Володимирівна (доктор економічних наук, доцент)

Контакти: +38 (057) 730-10-96, e-mail: obruch_gv@kart.edu.ua, a_obruch@ukr.net

Години прийому та консультації: вівторок, п'ятниця 11:00-12:20

Розміщення кафедри: місто Харків, майдан Фейєрбаха, 7, 3 корпус, 5 поверх

Веб сторінка курсу: <http://do.kart.edu.ua/>

Додаткові інформаційні матеріали: <http://metod.kart.edu.ua>

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

І семестр 2024/2025 курс силабус

Лекції: відповідно до розкладу занять <http://rasp.kart.edu.ua/>
Аудиторія: відповідно до розкладу занять <http://rasp.kart.edu.ua/>

Практики: відповідно до розкладу занять <http://rasp.kart.edu.ua/>
Аудиторія: відповідно до розкладу занять <http://rasp.kart.edu.ua/>

Команда викладачів:

Лектор:

Дикань Володимир Леонідович (доктор економічних наук, професор)

Контакти: +38 (057) 730-10-96, e-mail: dykan_vl@kart.edu.ua

Викладач практичних занять:

Обруч Ганна Володимирівна (доктор економічних наук, доцент)

Контакти: +38 (057) 730-10-96, e-mail: obruch_gv@kart.edu.ua, a_obruch@ukr.net

Години прийому та консультацій: вівторок і п'ятниця 11:00 – 12:20

І знову Україна в центрі уваги усього світу. Вже вкотре після Чорнобиля, Помаранчевої революції, Революції Гідності і в стані фактичної війни, до нас прикуті погляди світової спільноти. Можливо часто постає питання: як може держава з таким потужним потенціалом, працьовитим народом і багатими надрами, благодатними землями і чудовою природою не використовувати усе це для забезпечення гідного життя своїх громадян. Відповіді, мабуть,

слід шукати в історії, далекій і новітній, нашій ментальності, світосприйнятті тощо. Але не про це зараз мова і не моя мета – шукати її на сторінках цього видання. Я про інше.

Я, власне, про Україну. Маю тверде переконання: Україна – це ми. Гідне життя в Україні починається із кожного з нас. Попри «високі слова», вони мають, на мою думку, дуже просте і «приземлене» значення. Від того, як ми віддаємось своїй справі, як працюємо, створюємо блага, продукуємо ідеї, пишемо сторінки нашої культури і мистецтва, вчимо і вчимося залежить наше життя, наша Україна. Ніхто за нас не зробить її квітучою, а нас – щасливими. Наша байдужість, пасивність, жадібність, безвідповідальність, нехтування елементарними нормами людського співжиття – це ті вади, які заважають нам просуватись до гідного життя. До того ж нам потрібна сильна економіка. Вона створюється розумом і руками небайдужих, талановитих і професійно підготовлених людей.

У цьому питанні ключова роль належить системі освіти у нашій державі. Можливо вона далека від такої, якою ми хотіли б її бачити, але наше призначення – здійснювати підготовку національних економічних кадрів, готових приймати виклики сьогодення, вміти впливати на економічні процеси на основі знання і розуміння економічних законів, правильно оцінювати тенденції розвитку вітчизняної та світової економіки, інтегруватись у світову економічну спільноту. Велика економіка робиться «руками» кожного конкретного суб'єкта господарювання – підприємства, підприємця, кожного працівника. Ось чому в процесі підготовки економістів важлива роль належить курсу «Економіка підприємства».

Курс має на меті сформувати та розвинути наступні компетентності і результати навчання студентів:

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК10. Здатність діяти відповідально та свідомо.

СК2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

СК6. Здатність здійснювати діяльність з дотриманням вимог з нормативно-правових документів у сфері підприємництва та торгівлі.

СК7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур.

СК10. Здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва та торгівлі з урахуванням ризиків.

РН2. Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій та торговельній діяльності.

РН7. Демонструвати підприємливість в різних напрямках професійної діяльності та брати відповідальність за результати.

РН11. Мати концептуальні наукові та практичні знання у сфері підприємництва і торгівлі, необхідні для подальшого використання на практиці.

РН16. Знати нормативно-правове забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і застосовувати на практиці.

РН17. Вміти вирішувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і розв'язувати проблеми у кризових ситуаціях з урахуванням зовнішніх та внутрішніх впливів.

РН20. Знати основи бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків та результатів діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур з урахуванням ризиків.

Чому ви маєте обрати цей курс?

Курс «Економіка підприємства» відноситься до блоку професійної підготовки бакалаврів зі спеціальностей 051 «Економіка» освітніх програм «Економіка підприємства» та

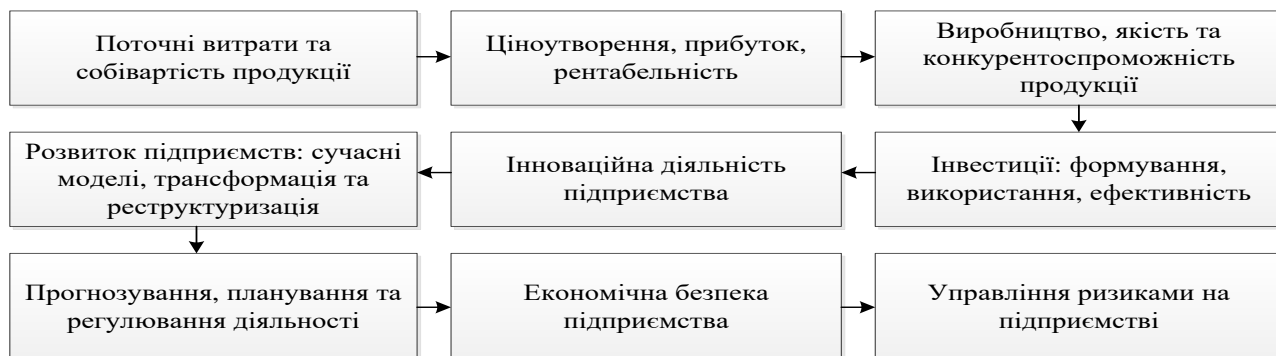
«Міжнародна економіка» і 076 «Підприємництво та торгівля» освітніх програм «Підприємництво» й «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» та є одним з опорних курсів за фахом, ефективне засвоєння якого забезпечує розуміння як наступних курсів спеціальностей за структурно-логічною схемою «Технологія машинобудівних підприємств – Організація виробництва – Економіка підприємства – Економіка праці та соціально-трудова відносини – Економічний аналіз – Економіка та організація інноваційної діяльності – Планування і контроль на підприємстві – Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків», так і достатні компетенції для виконання професійної діяльності в умовах діючого виробництва на підприємстві. Реалізація цієї задачі висуває відповідні вимоги до підготовки навчально-методичного забезпечення курсу, у тому числі й підручника, серед яких основними є: відповідність змісту освітньо-професійної програми стандарту вищої освіти, простота засвоєння та зрозумілість матеріалу, логіка побудови змісту, можливість самостійно набути необхідні компетенції для їх реалізації у практичній діяльності.

Організація навчання

Цей курс, який вивчається з вересня по грудень, дає студентам отримувати необхідні теоретичні знання та практичні навички щодо сукупності економічних процесів, які здійснюються на підприємстві при використанні ресурсів для задоволення потреб споживачів у відповідності до можливостей учасників господарської діяльності.

Курс складається з однієї лекції на тиждень і одного практичного заняття на тиждень. Він супроводжується текстовим матеріалом, презентаціями та груповими завданнями. Студенти матимуть можливість застосовувати отримані знання та вирішувати практичні завдання протягом обговорень в аудиторії.

Теми курсу

Практичні заняття курсу передбачають розв'язання типових професійних ситуаційних задач з дисципліни.

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті Університету (<http://kart.edu.ua>), включаючи навчальний план, лекційні матеріали, презентації, завдання та правила оцінювання курсу).

Додатковий матеріал та посилання на електронні ресурси доступні на сайті Університету у розділі «Дистанційне навчання» поряд із питаннями, над якими необхідно поміркувати під час підготовки для обговорення в аудиторії. Необхідна підготовка повинна бути завершена до початку наступної лекції. Ви повинні бути готовими до дискусій та мозкових штурмів – ми хочемо знати, що ви думаєте!

Приклади питань для обговорення доступні на слайдах відповідних презентацій. Ось деякі з них:

- 1) SWOT-аналіз як інструмент стратегічного планування
- 2) Точка беззбитковості виробництва. Розрахунок критичного виторгу та критичного обсягу виробництва
- 3) Організація та розробка стратегії на підприємстві
- 4) Оцінка ефективності діяльності підприємства

Лекції та практичні заняття

Список основних лекцій курсу наведений нижче.

Тиждень	Кількість годин	Тема лекції	Кількість годин	Тема практичних, семінарських та лабораторних занять
1	2	Лекція 1. Поточні витрати: зміст поняття, класифікація їх видів		
	2	Лекція 2. Собівартість продукції. Калькулювання та його місце в економічних розрахунках	2	ПР 1. Розрахунок собівартості продукції. Джерела та шляхи зниження собівартості.
2	2	Лекція 3. Ціноутворення: поняття, роль і функції ціни в ринковій економіці, види цін, особливості розрахунку	2	ПР 2. Види цін. Методи ціноутворення на підприємстві.
3	2	Лекція 4. Прибуток і рентабельність як основні показники фінансових результатів діяльності підприємства.		
	2	Лекція 5. Зміст, форми і системи матеріально-технічного забезпечення.	2	ПР 3. Суть і методичні підходи до оцінки загального фінансово-економічного стану підприємства
4	2	Лекція 6. Поняття й визначення рівня конкурентоспроможності продукції. Стандартизація продукції, її складові елементи і принципи здійснення	2	ПР 4. Показники й методи оцінки якості продукції (послуг).
5	2	Лекція 7. Маркетингові комунікації. Цілі та об'єкти комунікаційної політики		
	2	Лекція 8. Стратегія впливу на аудиторію	2	ПР 5. Бюджет комунікаційної взаємодії
6	2	Лекція 9. Інвестиції: особливості формування та використання	2	ПР 6. Розрахунок ефективності інвестиційних проектів.
7	2	Лекція 10. Інвестиції: особливості оцінювання їх ефективності		
	2	Лекція 11. Цілі та напрямки інноваційної діяльності підприємства	2	ПР 7. Особливості інноваційної діяльності підприємств залізничного транспорту
8	2	Лекція 12. Менеджмент інновацій	2	ПР 8. Оцінка ефективності інноваційної діяльності
		Модульний контроль знань		
9	2	Лекція 13. Прогнозування як наукове обґрунтування стану суб'єктів господарювання в майбутньому. Принципові основи планування.		
	2	Лекція 14. Сутність та основні етапи стратегічного планування	2	ПР 9. Бізнес-планування: сутність і призначення.
10	2	Лекція 15. Розвиток підприємств: сучасні моделі	2	ПР 10. Реінжиніринг бізнес-процесів підприємства
11	2	Лекція 16. Характеристика і форми реструктуризації підприємства		
	2	Лекція 17. Економічна безпека підприємства	2	ПР 11. Оцінка економічної безпеки підприємства
12	2	Лекція 18. Інформаційна безпека підприємства	2	ПР 13. Оцінювання інформаційних загроз діяльності підприємства

13	2	Лекція 19. Антикризова діяльність підприємства.		
	2	Лекція 20. Загальна характеристика процесів санації, банкрутства та ліквідації підприємства	2	ПР 14. Форми та види реструктуризації
14	2	Лекція 21. Сутність економічного ризику та його основні види. Оцінювання ризиків.	2	ПР 15. Оцінювання ймовірності банкрутства підприємства.
15	3	Лекція 22. Управління ризиками на підприємстві	2	ПР 16. Фінансове оздоровлення підприємства
Модульний контроль знань				

Правила оцінювання

При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки (індивідуального навчального плану) студента, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (5, 4, 3,) та шкали ECTS (A, B, C, D, E)

Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS оцінка
ВІДМІННО – 5	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

Завдання на самостійну роботу:

- Студентам пропонується виконати розрахунок курсового проекту з курсу на тему «Розрахунок техніко-економічних показників діяльності підприємства до та після проведення модернізаційних заходів» впродовж семестру. За вчасне та вірне виконання завдання нараховується **20 балів до поточного модульного контролю**. За вчасне та частково вірне виконання – від 10 до 20 балів. За невиконане завдання бали не нараховуються. Необхідний обсяг виконання завдання складає 50% на перший модульний контроль і 100% на другий модульний контроль. Перебіг поточного виконання завдання та питання для обговорення надсилаються на e-mail викладача або перевіряються ним особисто.

- Студенти мають прорецензувати одну роботу іншого студента або групи впродовж семестру очно та висловити свої критичні зауваження.

Ступінь залученості:

Мета участі в курсі – залучити вас до дискусії, розширити можливості навчання для себе та своїх однолітків та дати вам ще один спосіб перевірити свої погляди в питаннях економіки підприємства. Участь буде оцінюватися на основі кількості та вірності ваших відповідей. Питання, хоча й заохочуються, однак не оцінюються в цьому блоці. Ми намагаємося надати всім студентам рівні та справедливі можливості для підвищення власною залученості. **Максимальна сума становить 20 балів.**

Практичні заняття:

Оцінюються за ступенем залученості (до 10 балів) та стислою презентацією виконаного завдання (до 10 балів). Ступінь залученості визначається участю у роботі дискусійного клубу з питань економіки підприємства. **Максимальна сума становить 20 балів.**

Модульне тестування:

Оцінюються за вірними відповідями на тестові модульні питання (40 питань в тесті, кожна вірна відповідь оцінюється в 1 бал). **Максимальна кількість становить 40 балів за модуль.**

Іспит:

- Студент складає іспит за результатами модульного 1-го та 2-го контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент становить 100 (до 60 балів поточного контролю та до 40 балів тестування). Середнє арифметичне суми модульних оцінок складає заліковий бал. Якщо студент не погоджується із запропонованими балами він може підвищити їх при складанні іспиту, відповівши на питання викладача (Додаток 1).

Команда викладачів:

Дикань Володимир Леонідович (<http://kart.edu.ua/kafedra-eyvkb-ua/zav-kaf-eyvkb-ua>) лектор з економіки підприємства в УкрДУЗТ. Отримав ступінь д.е.н. за спеціальністю 08.02.03 – «Управління, планування і державне регулювання економіки» в Харківському національному університеті ім. В.Н. Каразіна у 1996 році. Напрямки наукової діяльності: «Забезпечення конкурентоздатності підприємств в умовах ринкової економіки», «Економічна безпека підприємства», «Стратегічне управління підприємством», «Державне регулювання економіки», «Міжнародні транспортні коридори та логістичні центри».

Обруч Ганна Володимирівна (<http://kart.edu.ua/staff/obruch-gv>) – викладач практичних занять з економіки підприємства в УкрДУЗТ. Отримала ступінь д.е.н. за спеціальністю 08.00.04 – «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» в УкрДУЗТ у 2022 році. Напрямки наукової діяльності: забезпечення збалансованого розвитку підприємств залізничного транспорту, інноваційний розвиток і конкурентоспроможність підприємств промисловості та транспорту.

Кодекс академічної доброчесності

Порушення Кодексу академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним. Кодекс доступний за посиланням: <http://kart.edu.ua/documentu-zvo-ua>

Зокрема, дотримання Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ означає, що вся робота на іспитах та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самостійної роботи студенти можуть консультиватися з викладачами та з іншими студентами, але повинні самостійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, уміннями та навичками. Посилання на всі ресурси та джерела (наприклад, у звітах, самостійних роботах

чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими студентами над виконанням індивідуальних завдань, ви повинні зазначити ступінь їх залученості до роботи.

Інтеграція студентів із обмеженими можливостями

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.

Доступ до матеріалів дистанційного навчання з цього курсу можна знайти за посиланням: <http://do.kart.edu.ua/>

Додаток 1

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ З ДИСЦИПЛІНИ ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

- 1 Економіка підприємства як самостійна економічна дисципліна
- 2 Поняття, ознаки, місія та цілі підприємства.
- 3 Характеристика підходів до управління підприємством.
- 4 Поняття управління. Функції управління.
- 5 Класифікація підприємств.
- 6 Організаційно-правові форми підприємств.
- 7 Об'єднання підприємств.
- 8 Підприємництво як вид господарської діяльності.
- 9 Загальна і виробнича структура підприємства.
- 10 Види структур підприємства.
- 11 Основні, допоміжні, обслуговуючі процеси.
- 12 Визначення робочого місця, виробничих ділянок, цехів.
- 13 Типи організаційних структур управління.
- 14 Форми організації виробництва.
- 15 Типи виробничого процесу.
- 16 Основні принципи раціональної організації виробничого процесу.
17. Характеристика способів поєднання операцій технологічного процесу (види просування виробів).
- 18 Методи організації виробничого процесу.
- 19 Суспільні форми організації виробництва.
- 20 Сутність нормування праці, характеристика методів нормування.
- 21 Генеральний план виробництва.
- 22 Функції і завдання допоміжних виробничих підрозділів підприємства.
- 23 Охарактеризуйте типи організації виробництва.
- 24 Сутність технологічної підготовки виробництва.
- 25 Еколого-економічні проблеми діяльності підприємства.
- 26 Основні фактори зовнішнього середовища підприємства.
- 27 Поняття аналізу ринкового і конкурентного середовища підприємства.
- 28 Поняття сильних і слабких сторін підприємства.
- 29 Значення стратегічного планування на підприємстві.
- 30 Загальні стратегії підприємства.
- 31 Характеристика матриці Бостонської консультативної групи.
- 32 Функціональні стратегії підприємства.
- 33 Організація й розробка стратегії на підприємстві.

- 34 Процес прийняття стратегічних рішень. Стратегічні альтернативи.
- 35 Реалізація стратегії і контроль.
- 36 Визначення поняття «планування».
- 37 Види планування.
- 38 Особливості систем планування.
- 39 Системи показників планування.
- 40 Показники ефективності виробництва.
- 41 Методи визначення потреби в матеріальних ресурсах.
- 42 Собівартість. Її види.
- 43 Витрати і їх види.
- 44 Основні положення бізнес-плану.
- 45 Обґрунтування бізнес-плану.
- 46 Що таке основні фонди підприємства і які існують види їх вартісної оцінки?
47. У чому полягає призначення амортизаційних відрахувань?
48. Які екстенсивні та інтенсивні показники використання основних фондів?
49. Розкрийте сутність поняття та методів розрахунку виробничої потужності.
50. Які призначення та склад оборотних фондів підприємства?
51. У чому полягає нормування оборотних коштів? Назвіть нормативи за окремими елементами оборотних коштів.
52. Якими показниками можна виміряти ефективність використання оборотних коштів на підприємстві?
53. Які існують напрямки прискорення оборотності оборотних коштів?
- 54 Відмінності трудових ресурсів від інших видів ресурсів.
- 55 Визначення поняття "професія".
- 56 Визначення поняття "спеціальність".
- 57 Визначення поняття "кваліфікація".
- 58 Планування кадрів.
- 59 Фактори, що впливають на потребу в кадрах.
- 60 Розрахунок чисельності кадрів.
- 61 Відбір персоналу. Джерела.
- 62 Системи оплати праці.
- 63 Мотивація. Форми мотивації працівників.
- 64 Поняття продуктивності праці та методи її вимірювання.
- 65 Чинники підвищення продуктивності праці.
- 66 Поняття витрат і собівартості продукції.
- 67 Класифікація витрат.
- 68 Шляхи зниження собівартості продукції.
- 69 Показник „витрати на одну гривню товарної продукції”.
- 70 Поняття, види і функції ціни.
- 71 Методи ціноутворення.
- 72 Поняття доходу і прибутку.
- 73 Формування фінансових результатів роботи підприємства.
- 74 Рентабельність як відносний показник ефективності діяльності підприємства.
- 75 Якість продукції як економічна категорія. Показники й методи оцінки якості.
- 76 Технічні, організаційні та соціально-економічні заходи для підвищення якості та конкурентоспроможності продукції (послуг) вітчизняних товаровиробників.
- 77 Стандартизація і сертифікація продукції.
- 78 Сутність, характеристика інвестицій як найважливішого фінансового ресурсу підприємства.
- 79 Види інвестицій.
- 80 Встановлення необхідного обсягу капіталовкладень.
- 81 Джерела фінансування інвестицій.

- 82 Оцінка економічної ефективності інвестиційних проектів.
- 83 Поняття та види інноваційних процесів, взаємозв'язок між ними.
- 84 Зміст науково-технічного прогресу, його форми.
- 85 Загальні та пріоритетні напрями НТП.
- 86 Методика визначення економічної ефективності технічних нововведень.
- 87 Економічна безпека підприємства.
- 88 Банкрутство, ліквідація і санація підприємств.
- 89 Конкурентоспроможність продукції.
- 90 Конкурентоспроможність підприємства.